

УДК 811.161.2'243:378Ю147.091.33

ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

Наталя Ушакова, Оксана Тростинська

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
кафедра мовної підготовки Центру міжнародної освіти,
площа Свободи 4, кімн. 3-80, 61077 Харків, Україна
тел.: 057 707 55 30
ел. пошта: movnapid@univer.kharkov.ua*

Розглянуто концептуальні засади вивчення української мови як іноземної, мету, завдання, структуру та принципи мовної освіти іноземців у ВНЗ України.

Ключові слова: українська мова як іноземна, структура та принципи мовної освіти іноземців.

Актуальність дослідження зумовлюється інтеграцією та глобалізацією інформаційних і культурних процесів, потребами модернізації освітньої системи України за всіма напрямками, що вимагає розробки концептуальних засад у кожному з них. Навчання іноземних студентів є одним із таких напрямів, важливим чинником становлення української держави як рівноправного партнера у створенні світового освітнього простору.

Концепція вивчення української мови як іноземної (далі – Концепція) є важливим складником розбудови системи вищої освіти, зокрема мовної освіти, ґрунтується на основних положеннях Конституції України, законах України „Про вищу освіту”, „Про засади державної мовної політики”, Державній національній програмі „Освіта: Україна XXI століття”, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст., Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Європейській хартії регіональних мов або мов меншин, Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти.

Концепція враховує сучасний стан і завдання мовної підготовки іноземців, визначає основні її стратегічні напрями і механізми їх реалізації.

Особливість сучасного стану навчання іноземців мови полягає у модернізації методичної та методологічної освітньої парадигми відповідно до вимог Болонської конвенції і положень загальноєвропейських документів із мовної освіти.

Мовна підготовка іноземних студентів, магістрантів, аспірантів, стажистів повинна враховувати їхні потреби в отриманні якісної освіти, що сприятиме подальшому особистісному зростанню, а також підвищенню престижу українських вищих навчальних закладів, української системи освіти.

Українська мова для іноземних студентів українських ВНЗ є не тільки навчальним предметом, а й освітньою дисципліною, засобом всебічного розвитку впродовж життя, провідником майбутніх фахівців у їхньому становленні як професійних особистостей, що можуть брати участь у діалозі культур.

Мета статті полягає у виокремленні завдань навчання іноземців української мови, яка виконує функції мови навчання та є мовою соціокультурного оточення, а

також визначенні структури, принципів і змісту, умов реалізації мовної освіти різних категорій іноземців, що навчаються в українських ВНЗ.

Зазначені питання обговорювались протягом двох років у попередніх публікаціях авторів [7, 8, 9, 10], у виступах на конференціях різного рівня в Харкові, Києві, Ялті тощо. Проект Концепції мовної освіти іноземців було розміщено на сайті МОН України, він став предметом громадського обговорення фахівців вищих навчальних закладів Полтави, Запоріжжя, Луганська, Дніпропетровська, Києва, Харкова, Львова, Донецька, Сімферополя. Було враховано велику кількість зауважень і доповнень, що були надіслані під час обговорення.

Уважаємо, що *мета* вивчення іноземними громадянами української мови полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні комунікативних потреб у різних сферах спілкування: навчально-науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом, виконання наукових досліджень), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного зростання), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу.

Реалізація мети передбачає вирішення таких *завдань*:

– вивчення комунікативних потреб різних категорій іноземців відповідно до різних моделей мовного навчання та мовної ситуації, що склалася в Україні;

– засвоєння іноземцями мовних і мовленнєвих знань, формування вмінь і навичок комунікативно доцільно користуватися засобами мови у процесі спілкування;

– формування в іноземців умінь і навичок самостійної навчальної діяльності, вмінь навчатися вчитися, вдосконалювати когнітивно-операційний компонент мовленнєвої діяльності як засіб усебічного розвитку особистості;

– становлення гуманістичного світогляду, формування вмінь міжкультурного спілкування, виховання толерантного ставлення до представників інших культур та релігійних переконань;

– виховання поваги до українського народу, української культури;

– формування вмінь критичного осмислення соціальних проблем, усвідомлення життєвих цінностей.

Результатом оволодіння іноземцями українською мовою повинна стати особистісна багатомовність, у складі якої вивчена мова відіграватиме роль рівноправного засобу особистісного професійного і культурного розвитку.

Під час вивчення питання про структуру мовної освіти іноземців, аналізу методичного досвіду викладання мови навчання, пропозицій колег автори дійшли висновку, що мовна освіта іноземців відповідає основним етапам навчально-виховного процесу і має таку *структуру*:

– *початковий етап* (підготовчий факультет/відділення, навчання на якому є складовою вищої освіти для іноземних громадян в Україні, або початкова мовна підготовка іноземних магістрантів, стажистів, аспірантів);

– *основний (поглиблений) етап* підготовки іноземних студентів (I–III курси навчання у ВНЗ);

– *завершальний етап* (IV курс ВНЗ – останній рік навчання на рівень бакалавра і V–VI курс навчання – магістратура).

Процес мовної освіти іноземців реалізується в єдності трьох напрямів: комунікативного (мета – комунікативна компетенція), загальнонаукового (мета –

загальнонаукова/професійна компетенція), адаптаційного (мета – акультурація до реалій і завдань життєдіяльності в іншомовному середовищі).

Головними чинниками організації мовної підготовки мають стати освітній стандарт, система навчальних планів і програм, система засобів навчання.

Освітній стандарт у мовній підготовці іноземців може бути визначений із урахуванням чинних програм з української мови як іноземної, затверджених та рекомендованих Міністерством освіти і науки України [2, 5]. Програми розроблено відповідно до комунікативних потреб різних категорій іноземних громадян, що отримують вищу освіту в українських ВНЗ.

Необхідність оптимізації навчання іноземців мови вимагає співвіднесення чинних програм з української мови із загальноєвропейськими компетенціями володіння іноземними мовами Common European Framework of Reference – CEFR.

За системою CEFR, знання та вміння розподілено на три категорії, кожна з яких має два рівні. Для кожного рівня описано мовленнєві дії, необхідні для участі у комунікації мовою, що вивчається.

A Елементарне володіння:

A1 Рівень виживання. Особа розуміє і може вжити в мовленні знайомі фрази та вирази, необхідні для виконання конкретних завдань, може відрекомендуватися або відрекомендувати інших, ставити питання та відповідати на питання про місце проживання, знайомих, майно. Може брати участь у нескладній розмові, якщо співбесідник говорить повільно й виразно та готовий надати допомогу.

A2 Передпороговий рівень. Особа розуміє окремі речення та найуживаніші вирази, пов'язані з основними сферами життя (наприклад, основні відомості про себе та членів своєї родини, роботу, навчання тощо). Може виконати завдання, пов'язані з простим обміном інформацією на знайомі або побутові теми. У простих виразах може розповісти про себе, своїх рідних і близьких, описати основні аспекти повсякденного життя.

B Самостійне володіння:

B1 Пороговий рівень. Особа розуміє основні ідеї чітких повідомлень, зроблених літературною мовою на різні теми, що типово виникають на роботі, у навчанні (участь в основних навчальних комунікативних ситуаціях), на дозвіллі тощо. Уміє спілкуватися у більшості ситуацій, які можуть виникнути під час перебування в країні мови, що вивчається. Може зробити зв'язне повідомлення на знайомі теми або теми, якими особливо зацікавлена. Може описати враження, події, сподівання, прагнення, викласти й обґрунтувати свою думку та плани на майбутнє.

B2 Пороговий поглиблений рівень. Особа розуміє загальний зміст складних текстів на абстрактні та конкретні теми, зокрема вузькоспеціальних текстів. Говорить достатньо швидко і спонтанно, щоб постійно спілкуватися з носіями мови без особливих ускладнень для будь-якої із сторін. Уміє робити чіткі, докладні повідомлення на різні теми, викласти свій погляд на основну проблему, показати переваги й недоліки різних думок.

C Вільне володіння:

C1 Рівень професійного володіння. Особа розуміє складні тексти різної тематики, розпізнає приховане значення. Говорить спонтанно у швидкому темпі, не має труднощів з підбором слів і виразів. Гнучко й ефективно використовує мову для спілкування в науковій і професійній діяльності. Може створити точне, докладне, правильно побудоване повідомлення на складні теми, демонструючи володіння моделями організації тексту, засобами зв'язку й об'єднанням його елементів.

C2 Рівень досконалого володіння. Особа розуміє практично будь-яке усне або письмове повідомлення, може продукувати зв'язний текст, спираючись на декілька усних і письмових джерел. Говорить спонтанно з високим темпом і високим ступенем точності, підкреслюючи відтінки значень навіть у найскладніших випадках.

Система рівнів CEFR може бути запроваджена у практику діяльності ВНЗ України таким чином.

Європейська система тестування CEFR

Break-Through	Waystage	Threshold	Vantage	Effective Operational Proficiency	Mastery
Level A1	Level A2	Level B1	Level B2	Level C1	Level C2

Рівні мовної підготовки іноземців у ВНЗ України

Перший семестр, перший концентр підготовчого факультету (елементарний рівень)	Перший семестр, другий концентр підготовчого факультету (базовий рівень)	Другий семестр підготовчого факультету	Бакалаври-нефілологи, магістранти-нефілологи	Бакалаври-філологи, аспіранти-нефілологи	Магістри-філологи, аспіранти-філологи
A1 Рівень виживання	A2 Перед-пороговий рівень	B1 Пороговий рівень	B2 Пороговий поглиблений рівень	C1 Рівень професійного володіння	C2 Рівень досконалого володіння

Необхідною умовою прийому до українського вищого навчального закладу слід уважати володіння іноземцями мовою навчання не нижче рівня **B1**, що має бути підтверджено та перевірено під час вступного тестування за всіма видами мовленнєвої діяльності кожним ВНЗ III–IV рівня акредитації, який приймає іноземного студента на навчання. Цієї вимоги повинні дотримуватись усі вищі навчальні заклади України, що здійснюють підготовку іноземців. У разі невиконання ВНЗ мають бути позбавлені ліцензії на підготовку іноземців після відповідних перевірок і висновків експертів.

Іноземці, що навчаються англійською або іншими іноземними мовами, обов'язково вивчають мову соціокультурного оточення в межах установленого обсягу навчальних годин.

Побудова системи мовної освіти іноземців вимагає розробки *принципів мовної освіти*. Навчання різних категорій іноземців мови регулюють загальнодидактичними та лінгводидактичними принципами, які забезпечують формування гармонійної вторинної мовної особистості.

Мовна підготовка іноземних громадян ґрунтується на *загальнодидактичних* принципах гуманізму, єдності навчання, особистісного розвитку й виховання, науковості, системності та послідовності, усвідомленості й доступності, наступності й перспективності, зв'язку теорії з практикою, диференціації та індивідуалізації, міжкультурного діалогу, застосування різних форм навчальної діяльності, реалізації міжпредметних зв'язків.

Обов'язковою вимогою реалізації завдань мовної освіти іноземців є дотримання *лінгводидактичних* принципів комунікативності, врахування комунікативних потреб, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності, етапності та концентричності в поданні мовного матеріалу, його комплексної та ситуативно-тематичної організації, функціональності відбору мовного матеріалу, опори на текст як основну одиницю навчання, контрастивного підходу з урахуванням рідної мови.

Важливим компонентом створення концепції викладання УЯІ слід уважати визначення *змісту мовної освіти*, який, з нашої точки зору, поєднує чотири взаємопов'язані складники (лінгвістичний, мовленнєвий, фаховий, соціокультурний), які для навчання мови різних категорій іноземців мають свої особливості. Зміст визначається відповідно до комунікативних потреб іноземців, тому може варіюватися залежно від етапу, рівня і профілю навчання.

Лінгвістичний змістовий складник містить основні мовні одиниці, поняття, факти, закономірності, що забезпечують обсяг знань про систему мови, оптимальний для формування мовленнєвих умінь і навичок іноземних студентів відповідно до завдань мовної підготовки. Ці знання є когнітивною основою правильного уявлення про мовну картину світу, структуру та системні зв'язки мови, необхідною умовою оволодіння літературним мовленням відповідно до комунікативних потреб кожної категорії іноземців і сприяють формуванню вторинної мовної особистості. Важлива роль відводиться роботі з виховання інформаційної культури студентів засобами мови, що вивчається і є мовою отримання вищої освіти та/або мовою соціокультурного спілкування.

Мовленнєвий змістовий складник ґрунтується на лінгвістичному та визначає зміст роботи, скерованої на формування комунікативної компетенції іноземців і реалізацію вторинної мовної особистості, що, своєю чергою, передбачає гармонійний розвиток умінь в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, читанні, говорінні, письмі). Це вміння сприймати та розуміти усне й писемне мовлення, самостійно створювати усні й письмові, діалогічні та монологічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів мовлення в різних сферах спілкування, насамперед навчально-професійній, користуватися різновидами слухання та читання, вести діалог у ситуаціях спілкування з дотриманням вимог мовленнєвого етикету, правильно й доцільно висловлювати свої думки, аналізувати тексти, оцінювати та вдосконалювати власну мовленнєву діяльність.

Фаховий змістовий складник урахує завдання формування загально-навчальної та професійної компетентності іноземних громадян у відповідній галузі підготовки у ВНЗ України. Фаховий складник ґрунтується на мовному та мовленнєвому, зокрема термінологічному, матеріалі, що відображає особливості письмових та усних текстів зі спеціальності студентів. Фаховий змістовий складник є підґрунтям формування умінь у видах мовленнєвої діяльності, які є актуальними для реалізації комунікативних потреб іноземних студентів, здійснення професійної комунікації відповідного напрямку освіти.

Соціокультурний змістовий складник скерований на формування соціокультурної компетенції під час знайомства іноземців з особливостями культури України та мовленнєвої поведінки носіїв мови в різних комунікативних ситуаціях, що передбачає розвиток умінь і навичок використовувати ці знання у процесі спілкування. Культура країни розглядається як невід'ємний компонент змісту навчання, оскільки знання лише одиниць мови та способів їх функціонування в мовленні недостатні для оволодіння мовою як засобом спілкування. Реалізація цього

складника забезпечує міжкультурну комунікацію, у якій іноземний студент є не об'єктом навчального процесу, а його суб'єктом, повноправним носієм культурної інформації і учасником „діалогу культур”.

Необхідною умовою ефективної взаємодії зазначених складників є формування в іноземців умінь самостійного навчання засобами мови, що вивчається.

Комплексне засвоєння іноземцями змістових складників мовної освіти забезпечує формування комунікативної компетентності, яка є здатністю використовувати засвоєну інформацію, вміння і навички відповідно до комунікативних завдань.

Утім вирішення зазначених проблем вимагає певних організаційних зусиль, у тому числі на рівні Міністерства освіти і науки України. Потрібно визначити *умови реалізації* розробленої концепції. Для реалізації Концепції необхідно здійснення таких заходів:

- проведення державою ефективної мовної політики, що забезпечить дієву реалізацію стратегії мовної освіти, стійку увагу до мовної підготовки іноземців;

- консолідація зусиль науковців, педагогів, що мають бути спрямовані на розв'язання актуальних завдань сучасної професійної та гуманітарної підготовки іноземців;

- створення науково-методичної комісії з мовної підготовки іноземців (КМПІ) при Міністерстві освіти і науки України, яка буде опікуватися мовною освітою іноземних громадян в Україні;

- створення сайту КМПІ, де буде представлено всі основні документи щодо освіти іноземців, науково-методичні публікації з питань навчання мови, матеріали науково-практичних конференцій тощо,

- уведення до КМПІ представників провідних кафедр класичних, педагогічних, технічних та інших університетів, відповідних відділів Національної академії наук України, Національної академії педагогічних наук України, які могли б проводити експертну оцінку підручників, посібників, методичних вказівок, словників, розробляти новітні технології навчання, координувати діяльність вищих навчальних закладів щодо питань мовної освіти іноземних громадян;

- оновлення державних нормативних документів щодо мовної підготовки іноземних громадян (зокрема розробка та затвердження Державного стандарту з української мови як іноземної, сучасних навчальних програм), що дасть змогу піднести мовну освіту на якісно новий рівень, забезпечить кожному студенту умови для оволодіння українською мовою, закладе підґрунтя для отримання високоякісної вищої освіти.

- упровадження перспективних освітніх технологій – особистісно зорієнтованих інформаційних технологій саморозвитку, партнерської співпраці викладача і студента; поєднання новітніх наукових досліджень із практичною діяльністю;

- удосконалення діагностичних засобів відповідно до змісту Концепції для визначення рівнів володіння українською мовою за Європейською системою оцінювання, а також виявлення умов, які позитивно впливають на кінцеві результати засвоєння мови;

- запровадження кожним ВНЗ III–IV рівня акредитації, який приймає іноземного студента, обов'язкового вступного тестування з мови навчання під час вступу на перший курс, до магістратури та аспірантури;

- удосконалення змісту мовної освіти у вищих навчальних закладах, складовою якого має стати активізація розвитку методики викладання української

мови як іноземної, формування особистості викладача державної мови, здатного впроваджувати новітні ефективні технології;

– створення базової структури для підвищення кваліфікації викладачів на основі провідних кафедр мовної підготовки іноземців ВНЗ України;

– неухильне дотримання затвердженого МОН України наказу №260 від 04.04.2006 року щодо обсягу навчальних годин для вивчення мови іноземними студентами, магістрантами й аспірантами та Додатку до нього. Зазначений наказ містить такі положення.

1. *Початковий етап навчання* (для досягнення іноземцями рівнів володіння мовою **A1, A2, B1**) забезпечується на підготовчому факультеті/ відділенні, навчання на якому є складовою системи вищої освіти іноземних громадян в Україні, згідно з навчальним планом підготовчого факультету /відділення для іноземних громадян [5], затвердженим МОН України в обсязі від 720 до 838 годин залежно від профілю навчання. Обсяг навчальних годин залишається незмінним незалежно від дати початку навчання.

2. *Основний (поглиблений) та завершальний етапи навчання* (для досягнення іноземцями рівня володіння мовою **B2** – нефілологи, **C1** – філологи):

○ **Нефілологи** – 702 години аудиторних практичних занять – 7 семестрів (державний іспит у 7 семестрі):

○ перший курс – 280 годин (8 годин x 35 тижнів), залік у першому і другому семестрі;

○ другий курс – 210 годин (6 годин x 35 тижнів), залік у третьому і четвертому семестрі;

○ третій курс – 140 годин (4 годин x 35 тижнів), залік у п'ятому і шостому семестрі;

○ четвертий курс – 72 години (4 години x 18 тижнів); державний іспит.

○ **Філологи** – 1330 годин аудиторних практичних занять – 8 семестрів (державний іспит у 8 семестрі):

○ перший курс – 350 годин (10 годин x 35 тижнів), іспит у першому і другому семестрі;

○ другий курс – 350 годин (10 годин x 35 тижнів), іспит у третьому і четвертому семестрі;

○ третій курс – 350 годин (10 годин x 35 тижнів), іспит у п'ятому і залік у шостому семестрі;

○ четвертий курс – 280 годин (8 годин x 35 тижнів), іспит у сьомому та державний іспит у восьмому семестрі.

○ **Магістранти-філологи** – 162 години аудиторних практичних занять (6 годин x 18 тижнів), іспит у першому семестрі, (6 годин x 9 тижнів), державний іспит у другому семестрі.

○ **Аспіранти** – 140 годин аудиторних практичних занять (4 години x 35 тижнів, 2 семестри), кандидатський іспит.

Години для вивчення іноземцями мови виділяють за рахунок годин, передбачених навчальними планами для вивчення українськими студентами іноземної мови, фізичного виховання, військової підготовки, дисциплін гуманітарного і соціально-економічного напрямку та дисциплін вільного вибору (згідно з наказом МОН України № 260 від 04.04.2006 р.).

• Уведення обов'язкового вивчення мови соціокультурного оточення для студентів-іноземців, які навчаються у ВНЗ англійською, німецькою та іншими

іноземними мовами, загальним обсягом 702 години аудиторних практичних занять із державним іспитом у 7 семестрі:

- перший курс – 280 годин (8 годин x 35 тижнів), залік у першому і другому семестрі;
- другий курс – 210 годин (6 годин x 35 тижнів), залік у третьому і четвертому семестрі;
- третій курс – 140 годин (4 години x 35 тижнів), залік у п'ятому і шостому семестрі;
- четвертий курс – 72 години (4 години x 18 тижнів), державний іспит.

• Вивчення іноземними громадянами, що здобули освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра поза Україною та продовжують навчання в Україні з метою отримання ступеня магістра, української мови в такому обсязі:

- початкова підготовка – 700 годин аудиторних практичних занять (20 годин x 35 тижнів), залік у першому семестрі, іспит у другому семестрі;
- магістратура (5 курс) – 350 годин аудиторних практичних занять (10 годин x 35 тижнів), залік у дев'ятому семестрі, іспит у десятому семестрі.

• Вивчення іноземними громадянами, які здобули вищу освіту й отримали освітньо-кваліфікаційний рівень магістра поза Україною та вступають до аспірантури до українського ВНЗ, української мови в обсязі:

- початкова підготовка – 700 годин аудиторних практичних занять (20 годин x 35 тижнів), залік у першому семестрі, іспит у другому семестрі;
- перший рік аспірантури – 350 годин аудиторних практичних занять (10 годин x 35 тижнів), залік;
- другий рік аспірантури – 210 годин аудиторних практичних занять (6 годин x 35 тижнів), кандидатський іспит.

Обсяг навчальних годин повинен бути постійним незалежно від кількості навчальних тижнів у конкретному ВНЗ.

• Забезпечення іноземних громадян викладанням і необхідною науково-методичною літературою українською мовою.

• Визначення кількості іноземних студентів, які опановують мову на підготовчому факультеті/відділенні та на основних факультетах ВНЗ, до 6–9 осіб у групі.

Для досягнення мети мовної освіти іноземців доцільно вважати наведений обсяг навчальних годин та інші умови реалізації Концепції обов'язковими для всіх вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації незалежно від міністерства підпорядкування.

Ефективна реалізація концептуальних засад вивчення української мови як іноземної передбачає системний підхід: оновлення державних нормативних документів щодо мовної підготовки іноземців, навчально-методичної літератури, упровадження новітніх інформаційних технологій, підготовку фахівців для забезпечення мовної освіти іноземців, удосконалення професійної майстерності викладачів, планомірне та цілеспрямоване керування мовною освітою, залучення громадських організацій до розв'язання проблем формування мовної культури.

Вважаємо, що подальші наукові пошуки потрібно спрямувати на створення Державного стандарту з української мови як іноземної, а також навчально-методичного забезпечення навчального процесу відповідно до визначених рівнів володіння мовою іноземними студентами різних профілів навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державна національна програма „Освіта: Україна XXI століття”. – К. : Райдуга, 1994. – 62 с.
2. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації / уклад.: Л. І. Дзюбенко, В. В. Дубічинський, С. А. Чезганов [та ін.] / за ред. О. Н. Тростинської, Н. І. Ушакової. – К. : НТУУ „КПІ”, 2009. – Ч. 3. – 52 с.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.
5. Навчальні плани та програми: (довузівська підготовка іноземних громадян): Ч. 1. Українська мова. Основи економіки. Біологія. Основи економічної та соціальної географії світу / уклад.: Л. Г. Новицька, О. Ф. Гудзенко, М. І. Дудка [та ін.]. – К.: ІВЦ „Вид-во „Політехніка”, 2003. – Ч. 1. – 56 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта. – 2002. – № 26. – С. 2–4.
7. Ушакова Н. І. Інтегрування змістової та організаційної складових навчання у модульній програмі з української мови для іноземних студентів-нефілологів / Н. І. Ушакова, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : Константа, 2008. – Вип. 13. – С. 92–101.
8. Ушакова Н. І. Про відповідність програм з мовної підготовки іноземних студентів європейським компетенціям володіння іноземною мовою / Н. І. Ушакова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – Вип. 14. – С. 224–234.
9. Ушакова Н. И. Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы (Теория и практика создания учебника по языку обучения для иностранных студентов вузов Украины) / Н. И. Ушакова. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2009. – 263 с.
10. Ушакова Н. І Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України / Н. І. Ушакова, В. В. Дубічинський, О. М. Тростинська // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – Вип. 19. – С. 136-146.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2014

доопрацьована 10.02.2014

прийнята до друку 12.02.2014

LEARNING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE BY INTERNATIONAL STUDENTS STUDYING IN UKRAINIAN HIGH SCHOOLS: A CONCEPTUAL BASIS

Natalya Ushakova, Oksana Trostynska

*Vasyl Karazin Kharkiv National University,
Department of Language Training, Center for International Education,
4 Svobody Square, room 3-80, 61077 Kharkiv, Ukraine
phone: 057 707 55 30
e-mail: movnapid@univer.kharkov.ua*

The article is devoted to the conceptual basis, aim and tasks of learning Ukrainian as a foreign language and the structure and principles of foreigners' language education in Ukrainian high school institutions.

Key words: Ukrainian as a foreign language, the structure and principles of foreigners' language education.

ИЗУЧЕНИЕ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМИ-ИНОСТРАНЦАМИ: КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ

Наталья Ушакова, Оксана Тростинская

*Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
кафедра языковой подготовки Центра международного образования,
площадь Свободы 4, комн. 3-80, 61077 Харьков, Украина
тел.: 057707 55 30
эл. почта: tovnapid@univer.kharkov.ua*

В статье рассмотрены концептуальные основы изучения украинского языка как иностранного, цель, задачи, структура и принципы языкового образования иностранцев в вузах Украины

Ключевые слова: украинский язык как иностранный, структура и принципы языкового образования иностранцев.